

Література

1. Чабаненко М.М., Черноп'ятов С.В. «Правовий простір»: до питання доцільності понятійно-термінологічної одиниці. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 2. Том 1. 2017. С. 19–22.
2. Оборотов Ю.М. Наповнення правового простору. *Юридичний вісник*. № 1. 2017. С. 5–10.
3. Оборотов Ю.Н. Динаміка правового пространства. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2016. С. 23–26.
4. Руслан Стефанчук: Верховна Рада як єдиний законодавчий орган, приймаючи акти вищої юридичної сили, формує правову політику держави. URL: <https://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/184912.html> (дата звернення 09.09.2021)
5. Оборотов Ю.М. Зміна образу держави в умовах глобалізації. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. Т. 4. Одеса: Юридична література, 2005. С. 19–25.
6. Оборотов Ю.Н. Инфляция власти и права как индикатор слабости государства. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. 2010. Т. 9. С. 89–97.

Ключові слова: правовий простір, правове сміття, законодавство, право, неправо.

Ключевые слова: правовое пространство, правовой мусор, законодательство, право, неправо.

Key words: legal space, legal rubbish, legislation, law, nonlaw.

Кормич Анатолій Іванович

Національний університет «Одеська юридична академія»

доцент кафедри загальної теорії права та держави,

кандидат історичних наук, доцент

ДЕМОКРАТИЧНІ ІННОВАЦІЇ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ПОНЯТТЯ ТА ТИПОЛОГІЯ

Трансформації української держави на нинішньому етапі мають підпорядковуватись головним конституційним цілям: зміцненню України як демократичної, соціальної, правової держави, де людина є найвищою соціальною цінністю [1, ст. 1; 3].

Такі завдання стосуються всіх без виключення сфер державного і суспільного буття, передусім управлінської діяльності, яка регламентує життєдіяльність соціуму. Результативність управління, в свою чергу, визначається відповідністю його правових засад існуючим потребам.

Людиноцентристські стратегії сучасного демократичного розвитку обумовили кардинальні зміни всього формату управлінської діяльності в державі. Це стосується змісту, форм, методів; охоплює всі рівні та формує модель надання послуг відповідно суспільним запитам.

Успіх реформ в Україні значною мірою обумовлений ефективністю закріплення інноваційних рішень у діючому законодавстві. Як наголошував Ю. М. Оборотов, саме зміни законодавства забезпечують ефективність організації і функціонування інститутів держави [2, с. 7]. Оперативне реагування на потреби соціуму та вимоги часу мають бути пріоритетом формування стратегій розвитку та вибору тактичних прийомів їх реалізації. І в даному аспекті впровадження інноваційних моделей в рамках теорії «належного урядування» потребує правової бази, орієнтованої на забезпечення такого функціонального призначення управління. Сама концепція інновацій у публічному управлінні почала розглядатися як основний елемент реформування разом із спробами використання ринкових методів у публічному управлінні, що було частиною концепції «нового публічного менеджменту» (*New Public Management*), звідки успішно перейшла у більш сучасну концепцію «нового публічного управління» (*New Public Governance*) [3, с. 295]. Однак саме в останньому інновації стали розглядатися в аспекті не взаємовідносин із отримувачами адміністративних послуг, а в аспекті розвитку нових форм залучення представників громадянського суспільства у діяльність публічного управління. Це привело до формування концепту демократичних інновацій.

Тож, саме демократичні інновації у публічному управлінні мають прискорити входження України у сучасні світові процеси, коли провідною тенденцією в управлінні стає його орієнтованість на загальнозначущі, загальнолюдські інтереси та потреби. Цій меті підпорядковується весь комплекс інститутів, механізмів, відносин

і процесів, що складають сутність сучасного управління та обумовлюють пошук його оптимальних стратегій і моделей.

Демократичні інновації у публічному управлінні зазвичай розглядаються як процеси чи інституції, які є новими для певного політичного питання, політичної ролі чи рівня управління та розроблені для переосмислення та поглиблення ролі громадян у процесах управління шляхом збільшення можливостей участі, обмірковування та впливу [4, с.11].

Дане визначення вказує на те, що інновації у публічному управлінні існують лише у певному контексті, адже різні країни мають власну специфіку у даній сфері. Наприклад, деякі країни широко використовують інструменти прямого народовладдя, інші лише знаходяться у пошуку оптимальних форм та моделей. Це ж саме стосується і ступеня залучення громадян та інституцій громадянського суспільства у формування та реалізацію державної політики. У будь-якому разі основними ознаками демократичної інновації є утворення нового інституту або запровадження нового процесу публічного адміністрування для вирішення конкретної проблеми. При цьому цей інститут або процес має застосовуватися на практиці та певним чином змінювати участь громадян у публічному управлінні.

Знову ж таки, існування демократичних інновацій лише у певному контексті обумовлює складність формування їх типології. Одним з популярних підходів до даної проблематики є виокремлення її процедурних аспектів. На цій підставі, наразі, можна говорити про чотири найбільш актуальних види демократичних інновацій, що широко застосовуються демократичними країнами:

- кооперативне управління (*cooperative governance*), що дає громадянам права та можливості безпосередньо впливати на політичні рішення завдяки співпраці державних та недержавних інституцій при прийнятті рішень;

- дорадчі процедури (*deliberative procedures*), які віддають перевагу формуванню рішень шляхом широкої дискусії, радше ніж голосуванням;

- прямі демократичні процедури (*direct democratic procedures*), які створюють додаткові форми та процедури прийняття рішень

громадянами (петиції, референдуми, відкликання обраних представників, тощо);

- електронна демократія (*e-democracy*), що надає нові електронні інструменти для комунікації, інформування та участі громадян у публічному адмініструванні [5, с.10–13].

Однак, існують і інші типології демократичних інновацій. Зокрема, рядом дослідників виокремлюється певний набір критеріїв, що дозволяють визначити особливості прийомів та способів реалізації участі громадян у публічному адмініструванні завдяки демократичним інноваціям. Такі критерії є відповідями на питання:

- які громадяни приймають участь (спосіб відбору учасників, починаючи від участі за власною ініціативою до виборів);

- тип участі (яким чином громадяни здійснюють комунікацію із суб'єктами владних повноважень – від доступу до інформації до висловлювання власної позиції);

- тип прийняття рішень (обсяг роботи, яка очікується від учасників – надання пропозицій, переговори, дискусія, тощо);

- повноваження учасників (який вплив мають учасники на суб'єктів владних повноважень – від впливу через комунікацію до спільного управління та прямого прийняття рішень) [4, с. 19–21].

Вищезазначена типологія є більш універсальною, адже дозволяє описати та класифікувати будь-які демократичні інновації: як існуючі, так і ті, що виникнуть у майбутньому. До того ж, кожен з критеріїв дозволяє визначити ступінь участі громадян у публічному управлінні через канали, що надаються певним типом демократичної інновації, від мінімального до максимально можливого.

Крім того, такі критерії дозволяють аналізувати національне законодавство щодо запровадження інноваційних інституційних форм, процедур та процесів з точки зору їх впливу на розширення сфери, обсягів та ступеня залучення громадськості у формування та реалізацію політики суб'єктами владних повноважень. А це, в свою чергу, дає дієві інструменти для оцінки векторів та динаміки реформування системи публічного управління у питаннях взаємодії з громадянським суспільством та його інститутами. Адже саме інноваційні підходи до публічного управління є гарантією ефек-

тивності суспільного розвитку, створюючи можливості реалізації євроінтеграційних стратегій України та зростання її ролі як суб'єкта світових глобалізаційних процесів.

Література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 41.
2. Оборотов Ю. Н. Современное государство: от образа к реалиям. Юридичний вісник, 2014. № 6.
3. Ek Österberg E, Qvist M. Public Sector Innovation as Governance Reform: A Comparative Analysis of Competitive and Collaborative Strategies in the Swedish Transport Sector. *Administration & Society*. 2020. Vol. 52, Issue 2, pp. 292–318. doi:10.1177/0095399718789077
4. Elstub S. & Escobar O. Defining and typologising democratic innovations. *Handbook on Democratic Innovation and Governance*. Massachusetts: Edward Elgar Publishing Ltd., 2019. pp. 11–31. <https://doi.org/10.4337/9781786433862.00009>
5. Geissel B. Introduction: On the Evaluation of Participatory Innovations – A Preliminary Framework. In Geißel, B., & Joas, M. (Eds.). (2013). *Participatory Democratic Innovations in Europe: Improving the Quality of Democracy?* Opladen; Berlin; Toronto: Verlag Barbara Budrich, 2013. pp. 8–32. <https://doi.org/10.2307/j.ctvdf0gdc.4>

Ключові слова: демократичні інновації, класифікація, участь, публічне управління, громадянське суспільство.

Ключевые слова: демократические инновации, классификация, участие, публичное управление, гражданское общество.

Key words: democratic innovation, classification, participation, public administration, civil society.

Подковенко Тетяна Олександрівна

Західноукраїнський національний університет

*доцент кафедри теорії та історії держави і права, кандидат
юридичних наук, доцент*

АНТРОПОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА РОЗУМІННЯ ПРАВА

Сучасна юридична наука прагне знайти відповіді на питання, які породжені складними та доволі неоднозначними процесами глобалізації. Сьогодні відбувається інтенсивне осмислення накопиченого